

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Светла Славова Янева

Нов български университет

Научна област 2. Хуманитарни науки

Професионално направление 2.2. История и археология

за придобиване на научната степен „доктор“

по професионално направление 2.2. История и археология

с кандидат Иво Христов Косев

представен дисертационен труд на тема:

„Родът Стайнови и Казанлък от началото на XIX до средата на XX век – опит за реконструкция”

Дисертационният труд се състои от предговор, четири глави, заключение, приложение, библиография на използваните извори и литература и списък на съкращенията, с общ обем от 359 страници. Научен ръководител на дисертанта е проф. д-р Веселин Методиев. Изследването се фокусира върху една интересна и значима тема, даваща възможност за прилагане на интердисциплинарен подход и за бъдещи научни дирения в сферата на хуманитаристиката. Реконструкцията на родословието и жизнения път на представителите на един от видните български родове – Стайнови несъмнено има и своето обществено значение в нашата съвременност.

В предговора на дисертацията са представени целите, конкретните задачи, структурата, хронологичния обхват и методологията на изследването. Основната тежест в тази въвеждаща част на дисертационния труд пада върху методологически въпроси, свързани не само с конкретното изследване, но и със специфичната методология и подходи на генеалогичните проучвания въобще. Представени синтезирано и достъпно, те поставят необходимата теоретична основа за генеалогично-просопографското проследяване на живота на членовете на рода Стайнови, разгърнато в следващи части на дисертацията. В предговора авторът прави също така обзор на релевантните за разработваната тема историографски съчинения. В стремежа си към изчерпателност, тук той на места преминава към излишен

перезказ на някои от тях, за сметка на аналитичната им, научно-критична, оценка с оглед на разглежданата тема.

Първата глава на дисертационния труд, озаглавена „Казанлък между XIV – XIX век. Историческа ретроспекция” е посветена на миналото на града и региона, проследено хронологически и в различни негови аспекти – демографски, социални, културни и икономически промени и специфики, формиране на местните елити и ролята им в местното самоуправление. Този сполучливо избран подход спомага за очертаването и разбирането на средата, в която протича живота и дейността на няколко поколения от рода Стайнови – обект на изследването, оказала своето въздействие върху битието и развитието им.

Генеалогичната и просопографска реконструкция на рода Стайнови е обект на Втора глава и един от основните фокуси и приноси на дисертацията. От методологическа гледна точка, по своята типология и обхват изследването се причислява към вида *Родословие на потомците*, а също така и към *Патриархалните родословия*. Детайлното и прецизно проучване, резултат от търпеливо събиране на разнообразни свидетелства за рода, тяхното систематизиране и осмисляне, позволява на дисертанта да хвърли светлина върху житейския път на знакови личности от трите потомствени генерации – предмет на изследването. Наред с тях оживяват и съдбините на редица други членове на рода, което уплътнява картината на битието не само на представителите на проучвания род, но и на българите въобще, в един дълъг исторически отрязък от време. Коректно са представени съществуващите хипотези за произхода на рода Стайнови по мъжка линия и е предложена собствена хипотеза на дисертанта, обвързана с миграционните процеси в региона през XVIII и началото на XIX век. Формулирано е и предположение за генеалогичната връзка на Стайнови по женска линия с близкото до Казанлък село Енина, с което е свързана част от стопанската дейност на членове на рода.

Редица приноси могат да бъдат открити в четвъртата глава на дисертационния труд, която разглежда професионалните занимания и стопанската дейност на представителите на рода Стайнови на фона на цялостното икономическо развитие на града и региона и в тясна връзка с процесите на стопанска, културна и социална трансформация в българското общество през разглеждания период от време. Именно този подход се оказва особено плодотворен, позволявайки на автора не само да разкрие детайлно различните конкретни проявления и етапи, през които

преминава стопанската и обществената активност на членовете на рода, но и да уплътни и обогати представите ни за такива ключови процеси и явления в българското общество през XIX и първата половина на XX век като процесите на прото-индустриализация, стопанските дейности и роли на жените, навлизането на нови технологии и източници на енергия и др. Проучването на микро ниво на заниманията на няколко поколения Стайнови с гайтанджийството, по-конкретно, позволява да бъде проследена еволюцията на този текстилен бранш от занаят, през масово регионално производство, предназначено за далечни пазари със специфична предприемаческа роля на гайтанджиите–организатори на производството до същинска модерна индустрия. Редица от издирените данни и формулираните въз основа на тях изводи на автора по тази тематика са полезни и валидни не само за конкретен случай и регион, те спомагат за допълване на макро-историческата картина на стопанско-общественото развитие през разглеждания период в по-широк план – потвърждават тезата за разцвет на вълнотекстилните производства в нашите земи през 70-те години на XIX век (теза съвсем не единодушно „изповядвана” в историографията), илюстрират гъвкавостта и адаптивността на предприемачите към променящите се условия и т.н. С актуално и днес звучене са страниците, посветени на усилията на членове на Стайновия род, като част от стопанския, културния и социалния елит не само на региона, но и на нацията, да модернизират индустрията и бита чрез електрификация, преодолявайки консервативните, ирационални, домодерни нагласи и съпротива на част от своите сънародници.

В последната глава на дисертацията авторът обръща внимание на още едни аспект от живота и дейността на представителите на Стайновия род – техните общественоползвателски инициативи и актове, с което сполучливо допълва колективния „портрет” на тази видна фамилия. Убедително е показано, както с няколко конкретни, по-подробно представени примери, така и с изработена прегледна таблица, обобщаваща дарителските прояви на членове на рода, отразени в местната преса, че дарителската им дейност, насочена главно към родния град, способства за развитието, модернизирането, благоденствието и възпитанието на местната общност. Така логично се налага изводът, че дарителството се явява традиция както за мъжете, така и за жените от Стайновия род и част от ценностната им система.

Солидната и разнообразна изворова основа, върху която се базира

дисертацията е едно от големите ѝ достойнства. Използвани са множество писмени източници – непубликувани документи, търговски тефтери и спомени от фондовете на Историческия музей „Искра“ в Казанлък, ДА – Стара Загора, ЦДА, Научния архив на БАН, архива на Техническият университет в Дрезден, лични архиви на потомци на рода Стайнови, на Фондация „Петко Груев Стайнов“, както и църковни регистри за венчания, раждания и умирация на храмове в Казанлък. Издирени са данни по изследваната тематика и в периодичния печат; привлечени са и публикувани документални свидетелства. Спектърът на използваните за изследването източници е сполучливо допълнен от релевантни визуални свидетелства – фотографии, картини и др., както и от устни извори – интервюта с потомци от Стайновия род.

Обобщавайки основните приноси на дисертационния труд, би трябвало, като начало, да бъде споменат факта, че то е първото в българската историография генеалогично проучване на рода Стайнови, един род не само с регионална, но и с национална значимост. Изследването наред с това не се ограничава с генеалогично-просопографското проследяване на живота на предците и потомците на рода от първите три поколения, а допринася и за обогатяване на цялостната ни представа за различни аспекти от живота на българите (и на българските елити, в частност) в периода от началото на XIX до средата на XX век. То всъщност ни поднася един убедителен и увлекателен микро-исторически разказ, спомагащ за допълване и нюансиране на макро-историческата картина на историческото развитие на българите през XIX и първата половина на XX век. Разкривайки не само фактологията от живота и дейността на представителите на рода, но и редица техни личностни характеристики и мястото им в икономическия, политическия, културния и обществен живот, авторът допринася за развитието на една много продуктивна, но недостатъчно застъпена в нашата историография линия на изследване – „историята, населена с хора“ (по проф. Вера Мутафчиева). За целите на изследването, освен това, в научен оборот са въведени значителни по обем и разнообразни по вид и съдържание необнародвани източници, които могат да станат основа и за бъдещи научни дирения, както на дисертанта, така и на други изследователи от сферата на хуманитаристиката и обществените науки.

Представената работа като цяло свидетелства за формирани добри умения за анализ и осмисляне на изворите, както и за коректна работа с литературата по

разработваната тема. Все пак, като препоръка към автора, особено в случай на подготовка на текста на дисертацията за публикация като монография (каквато бих препоръчала) бих посочила необходимостта от по-аналитично и критично разглеждане на съществуващите съчинения, свързани с темата, с разграничаване на същинските историографски и генеалогични изследвания от популярната литература.

Избраните методология и методика на изследване напълно съответстват на характера на изворовата база и на формулираните цели и задачи на дисертационния труд.

Дисертационният труд се отличава с логична структура, балансираност на изводите и оценките, яснота и последователност на изложението, прегледно и коректно представяне на извлечената от източниците информация, четивен стил и професионално оформяне на научния апарат.

Представеният автореферат отговаря на изискванията: в него са изложени мотивацията за и значението на изследването, състоянието на проучванията, хронологичната рамка, целите, задачите, изворовата база, методологията на изследване, структурата и съдържанието на дисертационния труд и са коректно отразени научните приноси на автора.

Публикационната дейност на кандидата надвишава значително минималните законови изисквания. Той представя шест публикации по темата на дисертацията в авторитетни научни списания и тематични сборници (пет – излезли от печат и една – под печат). Има и едно участие с доклад по тематиката на дисертационния труд в национална научна конференция с международно участие на тема „Генеалогията – минало, настояще и бъдеще“, проведена в София през 2019 г.

Дисертацията отговаря на всички изисквания, предвидени в закона. Това, както и всичко гореизложено, ми дават основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Иво Христов Косев образователната и научна степен „доктор“.

София, 09.12.2021

доц. д-р Светла Янева